

Passé composé v učebnicích francouzštiny na českých školách

Ústav románských studií

vedoucí práce: PhDr.H. Loucká,CSc.

Filozofická fakulta UK

oponent: PhDr.O. Nádvorníková, Ph.D.

Akademický rok 2013/2014

Tématem předkládané práce je rozbor prezentace Passé composé (PC) ve francouzských učebnicích s cílem zjistit, jakým způsobem reflektovat osvojování tohoto gramatického prostředku při práci s českým publikem.

Práce je rozdělena na 3 kapitoly: Základní charakteristika PC (6-12), rozbor francouzských učebnic užívaných v českých školách (14-29), vlastní návrh prezentace a nácviku PC (30-47). Práci doprovází francouzské Résumé (50) a seznam literatury zahrnující tituly z oblasti lingvodidaktické, didaktické i lingvistické autorů frankofonních a českých.

Úvodní kapitola podávající základní charakteristiku PC se zaměřuje, po vstupním pojednání o pojmu času, na významy PC, tvary PC a na kategorii vidu. Významy PC prezentuje autorka na základě *Francouzské mluvnice* (Hendrich et alii), *Grammaire méthodique du français* (Riegel et alii), *Le français au présent* (gramatika FLE - A.Monnerie) a *Úvodu do didaktiky gramatiky FLE* (P.Cuq). U tohoto výkladu není zřejmé, zda autorka cituje či parafrázuje (str.7,8), ačkoli už na tento nedostatek byla upozorněna v posouzení předchozí verze předkládané bc práce. Poslední řádky na str.8 pak uvádějí v pochybnost dosavadní autorčina tvrzení o základní funkci PC a umístění děje na časové ose. – Výklad o tvarech PC je neucelený: autorka mohla přinejmenším vypsát ty skupiny sloves, jež tvoří PC se slovesem *être*. – Poslední podkapitola v souvislosti s PC tvoří nečekaně pojednání o kategorii vidu (str.12). Autorka zde mylně zaměňuje francouzský „aspect“ s vidovou kategorií chápanou českým mluvčím i českou jazykovědou odlišně (totéž str.8). Autorka mechanicky a bez komentáře přebírá z *Francouzské mluvnice* (2001, 392) tvrzení: „českému nedokonavému slovesu odpovídá francouzské imperfektum“. Jak potom vysvětlí užití PC v překladu následujících vět?

- Včera jsem pracoval a potom jsem se procházel v Lucemburské zahradě.

Večer jsem se díval na televizi.

- *Hier j'ai travaillé et puis, je me suis promené dans le Jardin Luxembourg.*

Le soir j'ai regardé la télé.

Škoda, že autorka nevychází z uvedeného textu o Šabršulově pojetí vidu (str.12), upozorňujícím právě na zaměňování vidu a aspektu.

Ve 2. kapitole se autorka zaměřila na prezentaci PC a jeho nácvik ve francouzských učebnicích užívaných na českých školách s cílem zjistit, jakým způsobem je potřeba probírání tohoto jevu uzpůsobit procesu osvojování s českým publikem. Pro rozbor si vybrala *Le Nouveau sans Frontières* (NsF) a učebnici *Forum*, pro srovnání pak vychází z české učebnice francouzštiny *On y va*. Rozbor každé učebnice je rozdělen na základní charakteristiku učebnice, dále kontext již osvojených jazykových prostředků, do něhož je zasazena prezentace PC a posléze nácvik PC.

K charakteristice 1.dílu učebnice *On y va*:

Jako v předchozí verzi, i zde postrádám informaci o metodologických východiscích dané učebnice, z nichž vyplývá prezentace jazykových jevů a způsob nácvičku. U oddílu *Grammaire* postrádám i nadále komentář k prezentaci jevu s přihlédnutím k českému publiku (popis způsobu tvoření, srovnání ve francouzštině a v češtině, zřetel k výslovnosti); bez povšimnutí opět zůstalo nově uvedené nepravdělné sloveso *sortir* (podmětné) v kapitole o výkladu PC se slovesem *avoir*.

K charakteristice učebnice *Le Nouveau sans Frontières*:

Tato učebnice a prezentace PC jsou rozebrány povrchně a nepřesně. Za pochybený a zmatený považuji úvod k metodologickým východiskům učebnice: není zřetelné, v čem spočívá kompromis komunikativních a strukturních metod (str.19); není srozumitelné, kde “*docházelo k totální asystematičnosti, protože chyběla jakákoli návaznost*” (str.20); není pravdivé tvrzení, že komunikativní metody nevyužívaly texty primárně určené k didaktickému účelu (str.20). U prezentace PC ve frankofonní učebnici bylo třeba upozornit na uvedení pouhých paradigmat, heslovitých upozornění bez komentáře k tvoření, k výslovnosti, atd. Není možné upozornit na “zajímavě zpracovanou tabulku přičestí minulých “ (str.22), aniž by bylo uvedeno, čím je tabulka zajímavá a pro koho.

K charakteristice učebnice *Forum*:

Rozboru učebnice předchází úvodní charakteristika cílových kompetencí CJV ve 21.století stanovených Společným evropským referenčním rámcem pro jazyky. I zde však postrádám metodologická východiska, z nichž vyplývá prezentace jazykových prostředků, proces osvojování cestou “*découverte*” a též postupy uplatňované v práci s učebnicí. V rozboru autorka nerespektuje členění učebnice: nedozvěděli jsme se o členění 3 modulů po 3 unitě, namísto toho zavádí autorka zmateční označení “*lekce*”, ačkoli toto pojmenování pro části modulů v učebnici nefiguruje (str.25,26). Probírání PC autorka dokonce zařazuje do neexistující “*lekce 2 v Unité 4*”(str.26). Pro úplnost dodávám, že oddíl *Pour aller plus loin* není opakovací, nýbrž slouží k prohloubení tematu. Oddíl *Point-DELFL* pak nepředstavuje zkoušku, ale přípravná cvičení na zkoušku k získání uvedeného certifikátu. - U rozboru prezentace PC se nedozvídáme, jak se proces “*découverte*” a role úlohy uplatní při nácvičku s českým publikem. – Za projev neznalosti pak považuji zaměňování jazykových a komunikativních kompetencí (24).

Tuto 2.kapitolu uzavírá srovnání české učebnice *On y va* s francouzskými učebnicemi (str.29).Hned v úvodu autorka mylně uvádí obsahové členění unité v učebnici *Forum*. Dále mylně uvádí, že *Forum* je rovněž založeno na kombinaci strukturního a komunikativního principu (str.29 a znovu str.49). Správně však poukazuje na zhuštěnost probíraných jevů v zahraničních učebnicích na rozdíl od české učebnice *On y va*; navrhuje u zahraničních učebnic proložit jednotlivé úseky probíraných jevů sadou cvičení a doplnit základním nácvičkem.

3.kapitola práce předkládá návrh prezentace a nácvičku PC pro práci s českým publikem se základní učebnicí *Forum*. Tato třetí kapitola je zřetelně zdařilejší než předchozí části. Autorka zasazuje prezentaci PC a základní nácvičku do rámce textů a cvičení příslušné unité v učebnici *Forum*, doplňuje vlastním základním nácvičkem i dalšími cvičeními k procvičení jevu s ostatními jazykovými prostředky. Zarazilo mne pouze sdělení na str.47, že cvičný materiál je určen pro mírně pokročilé publikum, ačkoli osvojení jevu a lekce v učebnici jsou určeny začátečníkům.

Prezentace PC s *avoir* vychází z poslechového textu učebnice, následuje kontrola globálního porozumění a po dalším poslechu doplnění forem PC v *exercice à trous* s následnou identifikací nových forem, sestavením paradigmatu postupem problémového

vyučování a jedním cvičením základního nácviku. Totéž u záporu, pouze uvedené cvičení (str.34) nevykazuje znaky strukturního cvičení. Základní nácvik je vhodně zasazen do cvičení v učebnici a je zdařilý. Jenom není zřetelné, zda uvedený postup hodlá autorka probrat v jedné vyučovací hodině.

Rovněž prezentaci a nácvik PC s *être* zasadila autorka do rámce textu a cvičení učebnice. Přehled sloves pohybu v PC znázornila na principu “domečku” – obávám se však, že při prvním seznámení s gramatickým jevem je počet sloves předimenzovaný (*éclore, naître, mourir, décéder* je možno naučit později) a navíc nedodržují logiku příběhu utvářeného sledem sloves. Upozorňuji, že ve cvičeních je třeba dodržovat větnou strukturu, není možné operovat neúplnou větou *Non, je ne suis pas allé.* (str.39) bez uvedení komplementu *au cinéma.* – U zvrtných sloves pak autorka volila gramatické východisko: po kolektivním sestavení paradigmatu uplatnila nácvik na zvrtných slovesech denních činností; škoda, že autorka nevyužila textové cvičení (str.40) i pro nácvik ostatních slovesných osob. – K dalšímu procvičení PC společně s oběma pomocnými slovesy zařadila autorka text (str.42), jehož hlavním cílem bylo uhodnout význam ustálených frazeologických spojení, neodpovídajících však úrovni začátečníků. Poté měli žáci převést slovesa textu do PC, mám však pochybnosti o užití časů 2. věty v nabídnutém řešení (str.43). Sadu cvičení uzavírá tvoření tvarů PC v Prévertově básni *Déjeuner du matin.*

Poslední probíranou část tvoří shoda přičestí minulého s předcházejícím přímým předmětem probraná formou prezentace příkladů, jedním překladovým cvičením a sepsáním příběhu podle série obrázků (str.47). Zde působí velmi nepříjemně jazykové chyby týkající se přímo užití PC (str.43/cvič.E); rušivě působí věta *Cettes présentations, je les ai regardées bien* přímo v uvedení nového jevu (str.45/2); připomínám, že slovo *image* je ženského rodu (str.33/D).

Tím přecházím k nedůslednostem a chybám v terminologii, jež se v práci vyskytují: – *chvíle promluvy (13)*; – *řečové záměry ??* (měla autorka na mysli komunikativní záměry?) – záměna: *jazyková kompetence – komunikativní kompetence (24)*; *lingvistický – jazykový* I přes upozornění v posudku minulé verze předkládané práce autorka znovu “skloňuje sloveso” na str.34.

V celkovém jazykovém zpracování mám výhradu k užití slova *kantor* - (str.15,19,21,23), jež určitě nepatří do psaného projevu akademického textu, podobně jako spojení “*studenti si potrénují*” (str.22).

Z formálních nedostatků připomínám: nedostatečné rozlišení parafrází a citací zejména v 1.kapitole práce; uvedení titulu v závěrečné bibliografii (str.51) pod jménem jedné z překladatelek (*Ivanovová – Společný evropský referenční rámec pro jazyky*); užívání neúplného názvu díla (*Grammaire méthodique*, str.7) bez předchozího upozornění.

Bakalářská práce Moniky Košťákové je oproti předchozí verzi odevzdané v září 2013 zdařilejší zejména ve 3.kapitole, již můžeme chápat jako těžiště této práce. První dvě kapitoly vykazují absenci syntetizujícího pohledu osvojených znalostí na danou problematiku a propojení znalostí lingvistických a lingvodidaktických.

Přes uvedené připomínky práce splňuje požadavky kladené na bc práci a doporučuji ji k obhajobě. Hodnotím známkou velmi slabá dobře a očekávám, že autorka u obhajoby zodpoví uvedené dotazy a připomínky.

vedoucí práce